

ORIENTĂRI ȘI REZULTATE ALE CERCETĂRII SOCIOLOGICE ÎN PERIOADA ISTORICĂ INAUGURATĂ DE CONGRESUL AL IX-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN*

Ioan Drăgan

Pentru sociologi rememorarea anului de referință istorică al Congresului al IX-lea are semnificații cu totul deosebite. Anul 1965, când la cîrma destinului României socialiste a fost investit tovarășul Nicolae Ceaușescu a însemnat momentul începerii procesului de renaștere a cercetării sociale, în temeiul unei abordări marxiste creatoare a problemelor de bază ale edificării socialismului în România și, în acest context, de restabilire a sociologiei românești ca știință.

Gîndirea curajoasă și personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu au dat o configurație specifică, măreață și luminoasă, unei întregi epoci, care se distinge prin climatul înnoitor, patosul revoluționar, amploarea și dinamismul prefacerilor și realizărilor economice și sociale, nu numai la dimensiunile perioadei de construcție socialistă, ci la scara întregii noastre istorii naționale. Este epoca pe care cu sentimente de aleasă satisfacție și mîndrie patriotică o numim cu toții „Epoca Ceaușescu”, răstimp istoric caracterizat prin intensitatea și grandoarea revoluționară a momentelor cruciale, făuritoare de destin național.

Restituirea sociologiei românești începînd cu anul 1965, scoaterea ei din letargia dogmatică la care fusese condamnată în trecut, n-a fost așa cum se știe, un act izolat. Acesta s-a integrat în procesul cuprinzător al restituirii și revitalizării patrimoniului cultural-științific național, al punerii în valoare a geniului creator al poporului nostru, al inaugurării unei epoci originale și deosebit de fertile în gîndirea social-politică și în practica dezvoltării construcției socialiste. Reluarea și dezvoltarea sociologiei pe bazele revoluționare ale concepției materialismului dialectic și istoric a constituit una dintre expresiile semnificative ale trecerii curajoase, din inițiativa și exemplul strălucit al tovarășului Nicolae Ceaușescu, la abordarea în chip nou a problemelor de bază ale făuririi și dezvoltării multilaterale a construcției socialiste în România, potrivit cu aplicarea într-un autentic spirit creator, propriu dialecticii marxiste, a principiilor și adevărurilor generale ale socialismului științific la tradițiile, realitățile, condițiile și necesitățile obiective ale procesului de construcție revoluționară în țara noastră.

Sociologii își reamintesc totdeauna cu o profundă recunoștință cînvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu din decembrie 1965 prin care a stigmatizat opacitatea manifestată față de sociologie în anii dogmatismului : „Nu a fost înțeleasă însemnătatea sociologiei ca știință, negîndu-se rolul ei în societatea socialistă” — a subliniat atunci critic noul conducător al

* Referat prezentat la Sesiunea științifică a Centrului de cercetări sociologice, consacrată marării a două decenii de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român.

partidului nostru. Această apreciere, care a marcat una dintre marile deschideri teoretice și ideologice creatoare ale perioadei inaugurată de Congresul al IX-lea, a însemnat, totodată, reluarea instituționalizată a învățămîntului și cercetării sociologice în țara noastră, a însemnat repunerea în drepturi a unei autentice științe a realității sociale, știință care abordează societatea în integralitatea și structuralitatea ei dinamică, istorică și care, să nu uităm, a deținut un loc prestigios în cuprinsul marilor tradiții ale culturii românești.

O strategie națională creatoare a edificării și dezvoltării multilaterale, armonioase și trainice, a societății socialiste este de neconceput fără fundamentarea ei pe o studiere temeinică a tradițiilor, realităților și particularităților naționale, a specificului procesului de transformări revoluționare în fiecare țară. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a dat expresie, cu o mare profunzime acestei necesități istorico-naționale și a încredințat-o magistral prin opera sa teoretică, prin întreaga sa activitate practică, prin inițiativele luate în conducerea de către partid a procesului revoluționar de făurire a societății socialiste în patria noastră.

Statutul și orientarea cercetării sociologice românești în cursul celor două decenii au fost jalonate din perspectiva acestei mărețe înnoiri istorice promovate de secretarul general al partidului în gîndirea socială și practica edificării socialismului în România. Arhitectul României socialiste de azi a fost ctitorul reabilitării și renașterii cercetării istorice și sociale naționale, văzînd în aceasta un factor esențial al fundamentării operei de construcție socialistă pe datele esențiale ale evoluției istorice a poporului român, pe realitățile și necesitățile obiective specifice societății noastre, în a căror studiere sociologia se dovedește un mijloc prețios, de neînlocuit.

În noua etapă a dezvoltării cercetării sociologice a fost reluat, totodată, pe un plan superior, filonul celor mai valoroase și mai autentice tradiții ale gîndirii și experienței metodologice acumulate în sociologia românească. Cu acest prilej este, poate, nimerit să fie subliniat caracterul teoretico-aplicativ și acțional în care a fost concepută și practică sociologia de cei mai iluștri și mai avansați dintre reprezentanții ei în România, care au înțeles o ca o știință de sinteză istorică națională și de întrepătrundere a cunoașterii realităților sociale cu exigențele acțiunii sociale. Această viziune activă asupra sociologiei a fost deosebit de limpede formulată de binecunoscutul fondator al Școlii sociologice de la București, Dimitrie Gusti, autor între altele al lucrării *Sociologia militans*, care spunea în revista „Sociologia românească”, (nr. 4 din 1936) „Cunoașterea realității este nerodnică și neputincioasă dacă nu este încununată de acțiune, iar acțiunea este sterilă și aventuroasă dacă nu este întemeiată pe cunoaștere”.

O privire retrospectivă asupra evoluției programelor de cercetare ale Centrului de sociologie în cei aproape 20 de ani de existență reliefează orientarea lor sistematică spre analiza și evaluarea dinamicii proceselor sociale fundamentale ale edificării socialismului în patria noastră, spre probleme reprezentînd priorități de interes național sau regional și zonal, potrivit unei viziuni de macrosociologie dinamică și dialectică, militantă. O realitate socială complexă și în rapidă transformare revoluționară, procesul de așezare temeinică a societății noastre pe făgașul unui curs istoric nou, au oferit noii sociologii românești un adevărat laborator viu de investigație, evaluare și generalizare teoretică. Examinarea programelor de cercetare în cele două decenii pune în lumină faptul că Centrul de cercetări sociologice a continuat susținut opțiunea angajată formulată la începutul activi-

tății sale, de împletire a cercetării fundamentale cu cea aplicativ-concretă, de imbinare a investigării unor procese de ansamblu ale construcției societății noastre socialiste cu cercetarea fenomenelor importante ale unor domenii, sectoare sau ramuri de activitate, răspunzând exigențelor formulate de documentele programatice ale partidului, sarcinilor trasate de secretarul general al partidului cercetării în științele sociale.

În ultimul deceniu, în contextul integrării învățămînt-cercetare-producție, activitatea științifică a Centrului de sociologie a cunoscut o substanțială creștere cantitativă și calitativă, programul de cercetare fiind orientat spre cuprinderea macrosocială a unor fenomene, procese și relații sociale din cele mai variate domenii ale realității sociale, întărindu-se preocuparea de a sesiza permanent elementele noi, fenomenele emergente generate de practică, generalizarea procesului global al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Planul unic integrat de cercetare a cuprins teme orientate spre fenomene și procese sociale noi, caracteristice actualei etape de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Este un fapt deosebit de pozitiv creșterea preocupărilor teoretice, elaborările generalizatoare asupra fenomenelor și proceselor studiate, ceea ce a și permis o serie de contribuții, de relevanță sociologică, în analiza transformărilor și tendințelor cunoscute de societatea noastră în etapa actuală. Au fost adăugate succesiv elemente conceptuale de natură să permită construirea progresivă a unei sinteze sociologice a procesului global de făurire a societății noastre socialiste, cu subprocessele și fenomenele sale specifice diferitelor segmente ale vieții sociale. Cercetările constituie un aport prețios la caracterizarea structurii sociale, relațiilor sociale, a dinamicii comportamentelor diferitelor grupuri și categorii sociale, a schimbărilor majore în sistemul de valori ale acestora, potrivit cu sistemul normativ al societății noastre socialiste, la descifrarea interacțiunilor de bază dintre subsistemele sociale, la diagnoza unor asimetrii și disfuncționalități, a tendințelor pozitive și a celor disfuncționale, la proiectarea unor soluții creatoare în practica socială. Potrivit unei viziuni dialectice, cercetările au reușit să evalueze schimbările calitative ale vieții sociale — pe planul relațiilor de clasă, profesionalizării, participării la conducere, educației și culturii —, dîndu-se o imagine concret-științifică a mecanismelor și factorilor schimbării sociale de tip socialist. Aceste contribuții oferă, totodată, elemente de cunoaștere socială utile practicii, acțiunii și conducerii procesului de perfecționare continuă de către Partidul Comunist Român a organizării acțiunii și vieții sociale. Valoarea teoretico-aplicativă a acestor cercetări a înregistrat astfel o curbă permanent ascendentă, conferind sociologiei noastre o valoare operațională, dar evitîndu-se diminuarea standardelor ei teoretice.

Sub raportul structurii tematice, producția științifică a Centrului se distribuie pe un mare număr de grupe și categorii tematice reprezentative pentru liniile majore ale transformărilor revoluționare ale societății noastre socialiste și, totodată, pentru stadiul actual al dezvoltării sociologiei ca disciplină științifică. Din acest punct de vedere lucrările, studiile și celelalte rezultate ale investigațiilor realizate au abordat probleme privind structura, dinamica și funcționalitatea sistemului social, teoria și metodologia cercetării sociologice, evaluarea critică a teoriilor sociologice, istoria sociologiei românești și universale, marile procese sociale, ca cele de urbanizare și modernizare, unitățile sociale rurale, urbane, unitățile economice și sociale, morfologia socială și populația, sociodemografia, familia, organi-

zarea și conducerea activității economico-sociale, opinia publică și propaganda politică, învățământul și educația, comunicarea și cultura, socializarea și controlul social.

În toată această perioadă, corespunzător cu orientările și prioritățile stabilite de Congresele partidului, cu concluziile cuprinse în lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu, au fost amplu studiate probleme sociale de maximă importanță ale *dinamicii transformărilor revoluționare, ale procesului de perfecționare a conducerii și organizării vieții sociale, ale sporirii eficienței acțiunii sociale, ale optimizării mecanismelor schimbării și înnoirii revoluționare a societății noastre socialiste*. În centrul cercetărilor noastre s-au aflat probleme sociale decurgând din impetuosul proces de industrializare socialistă a României, de urbanizare și modernizare a societății noastre, din strategia realizării unui echilibru armonios între industrie, agricultură și celelalte ramuri ale economiei naționale, din eforturile de apropiere și întrepătrundere a tuturor subsistemelor societății noastre, urmărindu-se consecvent evaluarea mutațiilor și tendințelor proceselor sociale și desprinderea unor concluzii cu valoare practică. Au ocupat un loc prioritar în cercetările întreprinse problemele referitoare la dinamica structurilor sociale și de clasă, îndeosebi mutațiile cunoscute de clasa muncitoare — clasa conducătoare a societății noastre —, problemele mobilității și integrării forței de muncă, ca și cele privind schimbarea structurilor socio-profesionale sub impactul schimbărilor structurale din economie și al progresului tehnico-științific. Într-o viziune specific sociologică au fost puse în evidență dimensiunile socio-umane ale proceselor și realităților cercetate, dimensiuni ce capătă o însemnătate crescândă în etapa actuală vizînd asigurarea unei dezvoltări de tip predominant calitativ.

A fost înregistrată o permanentă îmbogățire și perfecționare a metodologiei, metodelor și tehnicilor de investigație, unul din factorii fundamentali ai sporirii valorii și eficienței muncii de cercetare științifică. Pe plan metodologic sînt semnificative progresele realizate în următoarele direcții: îmbinarea judicioasă a metodelor cantitative și calitative; folosirea mai largă a procedeelor de „cercetare-acțiune socială”; intensificarea cooperării interdisciplinare și extinderea abordării prospective.

Din această perspectivă teoretică și metodologică investigațiile ce se desfășoară de mai mulți ani, consacrate *dinamicii structurii demografice și sociale a societății noastre socialiste*, evoluției claselor și categoriilor sociale, structurii sociale, proceselor de mobilitate și omogenizare socială în opera de construcție socialistă au condus la acumularea unui ansamblu de date și la formularea unor concluzii revelatoare privind modelul evoluției structurii sociale și al proceselor de mobilitate socială în societatea socialistă din perspectiva experienței originale a politicii partidului nostru.

Definitoriu pentru abordarea acestei direcții tematice prioritare este analiza, pe zone sociale sau eșantioane mai largi, a structurilor sociale și problemelor forței de muncă, a *caracteristicilor creșterii rolului clasei muncitoare*, mobilității sociale și integrării forței de muncă. Examineate într-o perspectivă novatoare asupra dinamicii structurii sociale și de clasă din țara noastră, cercetările concrete și analizele teoretice desfășurate în ultimii ani în Centru au fost centrate pe fenomene inedite, care s-au accentuat în ultimii ani, în ceea ce privește sursele noi și mecanismele de reproducere socială și de dezvoltare a clasei muncitoare, precum și a celorlalte clase și grupuri sociale.

Cercetările efectuate au relevat că o importantă problemă de ansamblu a tendințelor corelative ale structurii sociale globale este aceea a proceselor de reproducere și autoreproducere socială a diferitelor clase și categorii sociale, problemă care se prezintă într-un mod specific pentru clasa muncitoare. În această direcție, cercetările întreprinse arată că a început a căpăta o importanță deosebită, în ce privește clasa muncitoare, schimbarea surselor de recrutare a acesteia, în sensul că țărâtimea nu mai este principala sursă de proveniență a noilor muncitori. Noile contingente muncitorești provin și vor proveni nemijlocit, în tot mai mare măsură, dintre absolvenții diferitelor forme de învățământ, din toate categoriile sociale. Această situație schimbă mecanismele sociale de formare a clasei muncitoare și ridică noi și complexe probleme în socializarea noilor muncitori, mai ales sub aspectul participării la setul de roluri politice proprii misiunii clasei muncitoare.

O serie de cercetări au identificat specificul celui de al treilea „val de muncitori” ce-și face apariția masivă în industria noastră în deceniul anilor 70—80, caracterizat, cum se știe, printr-o impetuoasă dezvoltare a forțelor de producție, pe baza industrializării puternice a economiei naționale. Selecția problematicii studiate a ținut seama de faptul că socializarea acestor noi grupuri de muncitori tineri în producția industrială, potrivit cu normele modului de valori sociale și politice ale clasei muncitoare, generează multiple și complexe probleme de integrare, disciplină și stabilitate. Un alt considerent care a ghidat investigarea acestei problematici privește faptul că acest al „treilea val” de muncitori prefigurează apariția unor aspecte sociale și umane noi în colectivele întreprinderilor: disponibilități mai mari pentru efort intelectual, noi aspirații și motivații, nevoia de prestigiu, de realizare profesională și socială în muncă ș.a. Se dezvoltă treptat premisele unei noi culturi a relațiilor de muncă, dominată de noi nevoi și aspirații culturale, având în centrul lor valorile participării și recunoașterii sociale, care își găsesc un cadru larg de afirmare în sistemul autoconducerii muncitorești, statuat din inițiativa secretarului general al partidului nostru.

În acest context nou, era necesar să se intervină atât în conținutul valorilor specifice acestei noi generații muncitorești, cit și în sfera activității și opticii întreprinderii, a tuturor instituțiilor socializatoare. Răspunzând acestor necesități obiective, transformări fundamentale au avut loc, din inițiativa secretarului general al partidului, la nivelul școlii (de vreme ce aceasta a devenit sursa esențială a forței de muncă); la nivelul întreprinderii, instituția cu rolul educativ cel mai important în viața tinerilor după terminarea școlii; la nivelul conducerii vieții economice și sociale, al politicii educative.

În această perspectivă cercetările întreprinse de colectivele Centrului au relevat că însuși conceptul de profesie și de profesionalizare trebuie îmbogățit cu noi valențe calitative, îndeosebi în direcția formării tinerilor în spiritul participării creatoare la producție, la conducere și decizie, la cultură și tehnică, deci în spiritul noului sistem valoric și cultural, al noilor caracteristici ale muncii și ale omului (proprietar, producător, beneficiar), al noilor solicitări ale muncii (social-politice, economico-tehnologice, moral-cetățenești). În consecință, s-a subliniat necesitatea unei modificări în optica despre formarea profesională și în reprezentarea despre profesie — tratarea acesteia ca element al culturii și civilizației socialiste, ca act de cultură, ca mod de asimilare și exprimare a sistemului de valori și norme ale societății noastre.

În programul de cercetare din perioada 1976—1985 un loc important l-a deținut *problematica țărănimii cooperatiste* în condițiile priorităților actuale ale trecerii la o nouă revoluție agrară. Încă cu ani în urmă, aceste cercetări — unele publicate, altele nu — au scos în evidență unele dificultăți și disfuncționalități care au apărut treptat în reproducerea socială a țărănimii și în realizarea funcțiilor sale economice și sociale. Abordate într-o viziune prospectivă aceste cercetări prezintă evoluția socio-demografică a satului și tendințele fenomenelor de mobilitate de tip rural-urban în sensul revitalizării agriculturii, în special pentru asigurarea agriculturii cooperatiste cu forța de muncă tină și pregătită profesional corespunzător. Aceste cercetări au pus în lumină căile optimizării structurii și calității forței de muncă agricole în condițiile reducerii cantitative a acesteia.

O noutate tematică a planului de cercetare din cincinalul pe care-l încheiem a constituit-o programul de cercetări asupra *dinamicii sociale a intelectualității*, „a treia forță socială a societății românești” cum o caracterizează tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Analiza evoluției structurii de clasă a fost întregită cu noi dimensiuni, implicând o viziune mai largă despre clase, privite în calitatea lor de comunități de viață, cu modele culturale proprii, stiluri de viață, psihologie particulară. S-a avut în vedere, totodată, echilibrul dinamic între procesul omogenizării și fenomenele novatoare ale diferențierii sociale, susținându-se ideea funcțiilor pozitive ale diversificării sociale de tip socialist în strinsă legătură cu tendințele apropierii între clase, grupuri, colectivități umane sau domenii de activitate. Aceste cercetări au contribuit la îndepărtarea unor viziuni simpliste și dăunătoare asupra procesului de omogenizare socială care pierdeau din vedere complexitatea și marea bogăție a vieții sociale în societatea socialistă multilateral dezvoltată.

În același sens, cercetările ample asupra *efectelor și consecințelor social-economice și culturale ale R.T.S.* au avut în vedere formularea unui nou punct de vedere cu privire la sensul și conținutul R.T.S. în societatea noastră socialistă pe baza analizei proceselor reale ale modernizării științifice și tehnologice. În acest sens s-au depășit punctele de vedere care interpretează R.T.S. doar ca o revoluție în știință și tehnologie, acest proces complex fiind analizat în conexiune cu practica societală ca un proces stadial, global și complex de transformare a condițiilor existenței sociale prin mijloacele științei și tehnologiei moderne. În acest mod, revoluția tehnico-științifică a fost definită ca un proces social de schimbare calitativă a locului și rolului omului în mecanismele dezvoltării economico-sociale în direcția dominării de către acesta, prin mijlocirea științei și tehnicii, a dezvoltării, a condițiilor producției, a modului de existență a societății, a proceselor sociale în ansamblul lor. Aceste cercetări pun în evidență faptul că strategia integrării învățământului cu cercetarea și producția — concepție originală elaborată de secretarul general al partidului nostru — particularizează la specificul României procesul universal al revoluției tehnico-științifice, oferind un model obiectiv al viitorului instituțional și socio-profesional al țării în perspectiva făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării spre comunism.

Investigațiile privind *impactul dezvoltării științei și tehnologiei asupra progresului economic și social și asigurarea unei dezvoltări bazate pe valorizarea optimă a resurselor naționale* au condus la unele clarificări ale conceptului de „dezvoltare prin forțe proprii”, și a implicațiilor acestei strategii de dezvoltare asupra proiectării și difuziunii de tehnologii adecvate, la

determinarea modelelor și metodelor de promovare și utilizare a aplicațiilor științei și tehnologiei, a modalităților de difuzare socială și implementare a noilor tehnologii. A fost elaborată o metodologie a studiilor „de impact”, un nou domeniu de cercetare, comparabilă ca standard științific cu cele mai bune realizări pe plan internațional.

Cercetările de *sociologie urbană și rurală*, desfășurate preponderent la nivelul sistemelor de așezări și de mari unități agricole au permis stabilirea unui cadru conceptual pentru analiza și determinarea strategiei dezvoltării sistematizate a comunităților urbane și rurale, precum și formularea unui set de propuneri privind zonarea ecologică și dezvoltarea în perspectivă a așezărilor urbane și rurale. Ele au adus noi elemente teoretice în problematica relațiilor dintre procesele „urbanizării” și cele ale „modernizării”, cristalizându-se contribuții de valoare și clarificări semnificative în problema atit de dezbătută a viitorului comunităților rurale. Valorificând într-un plan superior tradiția sociologică românească dintre cele două războaie mondiale, cercetările de sociologie urbană și rurală au impus mai pronunțat cercetarea sociologică zonală, menită să fructifice eficient cooperarea interdisciplinară în sociologie, analiza sociologică integralistă a problemelor sociale și formularea de soluții mai bine fundamentate științific.

Cercetările colectivelor din Centru au fost orientate și spre evidențierea unor probleme specifice ale familiei, a rolului ei în procesele de socializare și de transmitere a modelelor culturale, ale integrării profesionale, sociale și politice, precum și ale evoluției demografice.

Activitatea de cunoaștere a fenomenului religios și a efectelor educației materialist științifice a deținut un loc deosebit în planurile de cercetare ale Centrului. În acest scop s-au efectuat cercetări în 18 județe ale țării și în Municipiul București, evaluându-se caracteristicile și tendințele principale ale fenomenului denumit „religiozitate de tranziție”, și care se manifestă între altele, în slăbirea intensității religiozității, creșterea indiferentismului religios și a practicării religiei ca un derivat al tradiției culturale, paralel cu accentuarea prozelitismului noilor culte. Pe lângă radiografierea mutațiilor în sfera stării de religiozitate pe zone, culte și categorii de populație, cercetările au oferit date pentru diferențierea și optimizarea activității de educație materialist științifică ca parte inseparabilă a programului partidului de dezvoltare a conștiinței socialiste a întregului popor.

În domeniul *sociologiei devianței* s-au acumulat date semnificative cu privire la caracterul nelinear al procesului de perfecționare a relațiilor sociale, proces complex având ca rezultat efecte pozitive în planul educației și integrării sociale, dar și unele disfuncții în asimilarea valorilor, rolurilor și normelor sociale de către anumiți tineri socializați negativ și cu o slabă integrare. Pe baza cercetărilor, efectuate de regulă în cooperare cu organisme din domeniul justiției, procuraturii și Ministerului de interne, a fost elaborat un model etiologic al delincvenței și al prevenirii acesteia.

Investigațiile de *istoria sociologiei românești și universale* au condus la realizarea unor lucrări de sinteză, elaborate de pe pozițiile concepției materialist-dialectice și istorice, privind dezvoltarea sociologiei românești de la începuturi și pînă în zilele noastre, particularitățile evoluției culturii românești moderne în context european și universal, doctrinele sociologice clasice și contemporane, precum și analiza critică a unor doctrine și curențe sociologice privind dezvoltarea socială, omul și condiția umană în lumea contemporană.

Se spune că sociologia este o disciplină cu o puternică conștiință a autoevaluării de sine. Am încercat a sublinia o serie de caracteristici și de semnificative evoluții pozitive rezultând din climatul stimulator, propice revitalizării științelor sociale, promovat în mod susținut de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de programele generoase ale dezvoltării multilaterale și perfecționării continue a societății noastre socialiste, care au adus în fața gândirii științifice o vastă și mereu vie problemă sociologică. Societatea noastră socialistă, contrar a ceea ce s-a spus uneori, dovedește o mare deschidere și o receptivitate crescândă spre gândirea și cercetarea sociologică.

Examinând cu luciditate critică realizările și neajunsurile cercetării sociologice, apar ca indiscutabil necesare eforturi convergente și mai susținute în vederea soluționării până la capăt a problemelor legate de ceea ce s-ar putea numi relevanța științifică a sociologiei, adică deplina ei recunoaștere și valorizare în cadrul întregii comunități științifice din țara noastră, indiferent de domeniile de specializare; relevanța culturală a acestei discipline, adică afirmarea ei ca domeniu de confluență în sistemul culturii naționale; relevanța socială (folosirea mai consecventă a datelor și concluziilor cercetării sociologice în elaborarea unor programe de perfecționare a vieții sociale și integrarea mai largă a rezultatelor cercetării în mecanismele de decizie, la diferite niveluri).

Pentru atingerea acestor obiective apare necesară întărirea vocației *interdisciplinare* a cercetării sociologice, accentuarea capacității *normative* a sociologiei ca știință a raționalizării și creșterii raționalității sociale prin: contribuția la generalizarea faptelor de urgență pozitivă ale desfășurării vieții sociale; accentuarea *dimensiunilor prospective* în abordarea proceselor sociale; *integrarea tot mai dinamică și mai profundă a cercetării în practica și acțiunea socială*, în procesul viu de perfecționare a relațiilor sociale, impulsivat și condus de partidul nostru. Situată fermă, în continuare, a cercetării sociologice în perspectiva revoluționară, militantă a gândirii social-politice originale a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, constituie garanția unei etape calitativ noi, superioare, a cercetării noastre sociologice, a realizării unor sinteze științifice, de semnificație majoră, ale dinamicii făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintării țării spre comunism, a realizării unor opere durabile, care să se înscrie în patrimoniul științei naționale și în efortul de reînnoire a sociologiei pe plan mondial.

Pentru întărirea aportului specific al sociologiei la cunoașterea realităților vieții sociale și a mecanismelor acțiunii și schimbării sociale — în vederea acumulării de date utile optimizării practicii — se impune ca cercetările să acorde o atenție mai mare problemelor legate de nivelul valoric și motivațional al activității indivizilor și grupurilor sociale. Ridicarea pe o treaptă superioară a procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate presupune amplificarea rolului factorilor conștienți în mecanismele globale ale determinismului și schimbării sociale. De aici decurge și necesitatea unui studiu mai atent al aspectelor complexe ale educației și pregătirii oamenilor, interiorizării valorilor fundamentale ale umanismului revoluționar, îndeosebi ale realizării unei motivații superioare a muncii, a participării active la viața socială și politică, la creația culturală și științifică.

Mulți sociologi consideră că știința pe care o profesează a apărut în momentul istoric în care evoluția conștiinței sociale a permis reflecția critică

asupra sa însăși. De aici se poate trage concluzia că expresia sintetică a relevanței sociologiei în viața socială se află în însăși schimbările pe care conștiința sociologică a societății le poate induce în progresul social-istoric. Într-o asemenea optică, credem că sociologia trebuie să-și dezvolte mai puternic funcțiile ei revoluționare de ordin educativ; ea este chemată să contribuie nu numai la dezvoltarea *nivelului științific* al conștiinței socialiste, ei și a *conștiinței comune*, a caracterului ei activ al educației socialiste în general, cultivând deci mai intens sociologia ca ferment al conștiinței responsabilității sociale, al unui mod conștient, dinamic de raportare a omului la universul social în care trăiește. Știință socială explicativă și acțională, sociologia își poate realiza funcțiile practico-aplicative prin aportul mai consistent la schimbări în conștiința și în comportamentele sociale ale oamenilor, corespunzător cu principiile și valorile gândirii sociale și ale politicii partidului nostru.

Strategia generală a dezvoltării țării noastre potrivit Directivelor adoptate la Congresul al XIII-lea al partidului, concluziilor și orientărilor formulate cu clarviziune de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la Congres, în alte lucrări și expuneri, strategie avînd ca element cheie adîncirea și extinderea sferei de acțiune a revoluției tehnico-științifice, ridică noi și importante sarcini de cercetare în toate științele sociale, inclusiv în sociologie, pentru a da răspuns problemelor ridicate de viață, de practica socială, de evoluția în perspectivă a societății noastre spre comunism. Raportul prezentat de secretarul general al partidului la Congresul al XIII-lea cuprinde un adevărat program pentru îmbogățirea și aprofundarea continuă a cercetării sociologice.

Cercetarea noastră sociologică are ca sursă principală de abordare, ca problematică și ca perspectivă teoretico-metodologică, concluziile atît de pertinente și stimulative pentru o gîndire și cercetare creatoare formulate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu în magistralul raport prezentat la Congresul al XIII-lea. Și pentru disciplina noastră prezintă o excepțională însemnătate viziunea prospectivă pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu o apreciază ca fundamentală în orientarea cercetării sociale: „Pornind de la studierea practicii, a experienței, a vieții, activitatea ideologică, cercetarea din domeniul științelor sociale trebuie să lumineze calea înaintării ferme a României spre cele mai înalte culmi ale comunismului”.